

○ تمثال منتسب به علامه محمد باقر مجلسی

مجلسی و «فرحة الغری»^۳

گزارشی از مقدمه علامه مجلسی

ناصر مدنی

«فرحة الغری» یکی از آثار گرانبگام مکتوب درباره مرقد نورانی امیرمؤمنان (ع) است که توسط سید غیاث الدین عبدالکریم بن احمد بن طاووس حلّی (متوفای ۶۹۳ هـ) نگاشته شده است. موضوع اصلی اثر، بیان مجموعه‌ای از ادله برای اثبات وجود قبر حضرت علی (ع) در نجف اشرف است. نویسنده همچنین به علل مخفی شدن قبر آن حضرت نیز اشاره نموده و در ادامه نیز چند نمونه از معجزات و کرامات مرقد امیرالمؤمنین (ع) را ارائه کرده است.

«فرحة الغری» همواره مورد اقبال و توجه علمای شیعه و شیفتگان امیرمؤمنان (ع) بوده و متن آن مرجعی برای همگان تلقی می‌شود.

تلخیص این کتاب از سوی علامه حلّی (متوفای ۷۲۶ ق) با نام «الدلائل البرهانیة فی تصحیح الحضرة الغرویة» منتشر شده است.

این کتاب به همت ملامحمد باقر مجلسی (متوفای ۱۱۱۱ ق) به فارسی ترجمه شد تا عامه مردم از گنج نهان این کتاب بهره‌مند شوند. تلاش علامه مجلسی را باید در کنار تألیف مجموعه کتب دینی و اخلاقی شیعه به زبان فارسی ساده، از سوی او در نظر گرفت؛ حرکتی که تا آن روز اهل علم کمتر تن بدان می‌دادند؛ زیرا غالب تألیفات علما، به زبان رسمی و رایج در حوزه‌های علمی اسلامی که زبان عربی بود، انجام می‌شد؛ زبانی که غالباً نشانه علمیت و توانایی مؤلف نیز به شمار می‌رفت. فارسی‌نویسی و ترجمه میراث کهن شیعی توسط مجلسی، یک اقدام مبارک بود که سایر علمای دین را نیز بدین حرکت ترغیب می‌کرد و ثمره این نهضت ترجمه، آشنایی مردم ایران با معارف ناب اسلامی بود.

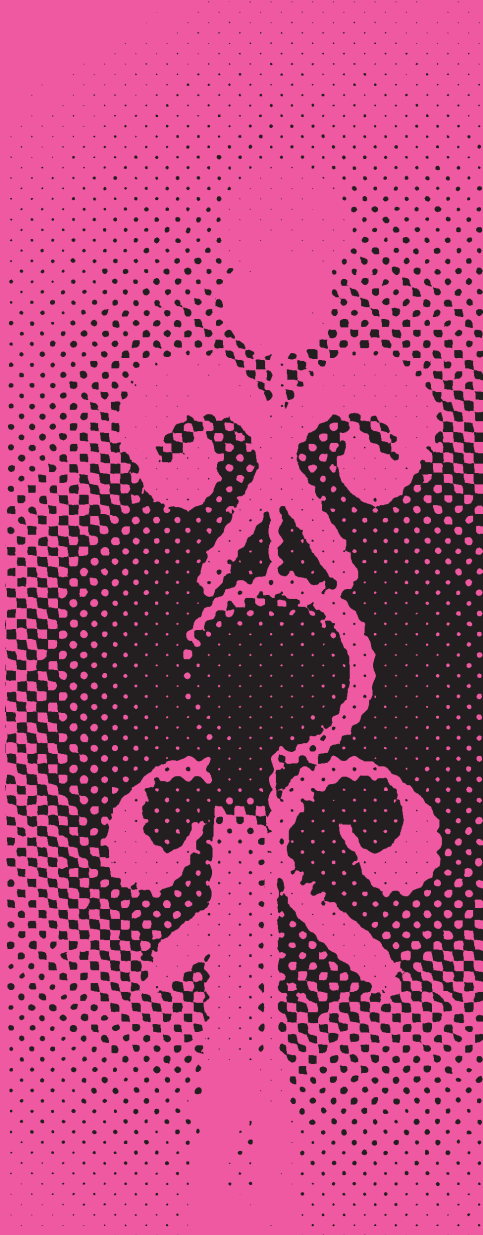
ترجمه «فرحة الغری» بارها منتشر شده و در سال ۱۳۷۹ شمسی نیز این کتاب به کوشش آقای جویا جهانبخش و به همت نشر میراث مکتوب به بازار نشر ارائه شد.

محتوای غنی اثر، به یک گزارش تفصیلی نیاز دارد که امید است در شماره‌های آتی بدان پرداخته شود؛ لکن در این نوشتار از مقدمه‌ای یاد می‌شود که مجلسی در آغاز ترجمه کتاب مرقوم داشته؛ متنی فاخر و حاوی عبارات زیبا در ستایش امیرمؤمنان علی(ع) که در ضمن معرفی کتاب فرحة الغری آمده است:

«فرحة الغری» همواره مورد اقبال و توجه علمای شیعه و شیفتگان امیرمؤمنان(ع) بوده و متن آن مرجعی برای همگان تلقی می‌شود. تلخیص این کتاب از سوی علامه حلّی (متوفای ۷۲۶ ه) با نام «الدلائل البرهانیة فی تصحیح الحضرة الغرویة» منتشر شده است. این کتاب به همت ملامحمد باقر مجلسی (متوفای ۱۱۱۱ ق) به فارسی ترجمه شد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الحمد لله منزل التجف في الشرف أعلى الدرجات و جاعل مشرفه بعد رسوله المصطفى أكرم البريات صلوات الله عليهما و على ذريتهما ما استقرت الأرضون و دارت السموات.

و بعد، خادم خدمه اخبار ائمه اطهار، محمد باقر بن محمد تقي - حشرهما الله مع مواليهما الأخيار - معروض رأی انور برادران ایمانی می گرداند که چون طاووس خوش خرام بوستان نجابت و شرافت، و عندلیب خوش الحان گلستان براعت و بلاغت، مقرب ملک قدوس، سید عبدالکریم بن طاووس - حشره الله مع آبائه الطاهرين - که از افخم سادات کرام و اعظم علمای اعلام امامیه است، کتابی در تعیین مضجع شریف و مدفن منیف «سلطان سریر ارتضا، پادشاه اقلیم اجتبا، صدرنشین ایوان خلافت، شهسوار میدان شجاعت، فرمان فرمای عوالم غیب و شهود، علت غائی ایجاد هر موجود، مخاطب به خطاب مستطاب أنما يريد الله، مقصود کریم أ فمن اتبع رضوان الله، نوازش یافته تکریم کریم انه في أم الكتاب لدينا لعلي حكيم، نواخته منصب والای و ان من شيعته لإبراهيم، رفیع قدری که سپهرش کمینه غلامی است، هر صبح و شام از گرده مهر و ماه جیره خوار، و ملک جهان در نظر همت والایش خرده عطائست بسی کم قدر و بی اعتبار، مالک و رضوانش دو خادم فرمان بردار، جبرئیل و میکائیل به منصب رکاب داریش در افتخار، جبین آدم فروخته نور انورش بود که مسجود ملائکه هفت آسمان شد، و شفاعت اسم اقدسش بود که نوح را در غرقاب اضطراب کشتیبان شد، کشتی نوح تا التجا به دولت سرایش نیاورد، بر جودیش قرار ندادند،

و ابراهیم خلیل تا پناه به نام جلیلیش نبرد، خطاب یا نار کونی [بردا و سلاما] به آتش نفرستادند. اگر یعقوب است، به بوی پیراهن محبت او بیناست و اگر یوسف است، به شفاعت او از حبس رهایی یافته؛ متمکن بر سریر کذلک مکناست؛ موسای کلیم که خطیب طور مناجات است، به منصب عساکریش ممتاز، و روح الله با همه تعظیم به سپهسالاری عسکر فرزند سعادت‌مندش سرافراز، سلیمان به دعای رب هب لی با صد زاری منصب مهرداریش از خدا خواسته، هر پیغمبری بهر روشنایی آن درگاه، چهره به نور تولایش برآراسته، زهی بار یافته سرادق لو کشف که بی حجاب و نقاب در مقام لم اکن لاعبد رباً لم اره.

مشغول عرض نیاز است، و حبدا باب مدینه علم که بی واسطه ملک و کتاب، درهای وحی بر خاطر حقیقت بینش باز است؛ به ته جرعه جام محبتش انبیا در شورند، و به ریزه خاک انعامش عالمیان معمورند؛ مسبحان ملاً اعلی، تسبیح ازو آموخته‌اند، و قدسیان ملکوت سما، آیین عبادت ازو آندوخته‌اند؛ عندلیب فصاحت، واله گلرخان گلشن ضمیر، الهام‌پذیرش و طایر سماحت پیوسته بر شاخسار کف عدیم النظیرش؛ ابر نیسانی به وصف سخایش رطب اللسان گردیده که پیوسته گهربار است، و قلزم به امید عطایش کف خویش گسترده در مقام عرض احتیاج و اضطرار است؛ شهسواری که چون قدم در میدان شجاعت نهادی، جان‌های مشرکان وداع گفتی و سرها فراق بدن‌ها جستی، و چون صدا به تکبیر حرب برکشیدی، مرغ جان‌ها از آشیان بدن‌ها رمیدی؛ از جویبار آبدار ذوالفقار دوست و دشمن را نصیب؛ دوستان را رو تازه کردن؛ دشمنان را دست از لوث

جان شستن؛ نفاع میغش را بر زمین و آسمان
مَت؛ پشت زمین را از بار رخسار سبک کردن؛
گوش فلک را از ناخوش آواز مشرکان رهانیدن؛
معراج قریش در رفعت بسی از عرش بالاتر -
اعنی دوش رسول -؛ مهّد استراحتش در عزت
رهی از کرسی بلندپایه تر - یعنی کنار بتول -؛
کسی که منصب سلیمانیش یافته، ملک سلیمان
را کجا در نظر می آورد، و کسی که به غلامی
قبرش سرافراز گردیده، کیکاووس را از غلامان
خود می شمارد؛ آن پرورش یافته کنار حجر
اسماعیل، شفاعت ززم و شرف افزای مقام
خلیل؛ مرهم نه جراحت های سینه رسول؛
غمگسار خاطر حزین بتول؛ ضعیفان امت را
پشت و پناه؛ گناه کاران امت را امیدگاه؛ شرف
اعاظم و اشراف؛ غصن دوحه طیبه عبد مناف؛
اعنی امیرالمؤمنین و امام المتّقین و یعسوب
الموحّدین، اسدالله الغالب علی بن ابی طالب -
صلوات الله علیه و علی آخیه و زوجه و اولاده
الطّاهرین - «تألیف نموده و به «فرحة الغری»
موسوم گردانیده و بر اختلافی که در آن عصر در
میان سنیان و مخالفان در این باب بوده و بعضی
می گفته اند که آن جناب را در خانه خود مدفون
ساخته اند و بعضی در مسجد کوفه و بعضی در
قصر الاماره کوفه و بعضی در رحبه کوفه و بعضی
از جهال شیعه و سنی می گفته اند که در بغداد
کهنه مدفون گردیده، پس سید جلیل مزبور
کتاب مذکور را برای رفع این اختلاف تألیف
نموده و اخبار متواتره از طرق خاصه و عامه و
شواهد عقلیه و نقلیه بی شمار که دلالت دارند بر
آن که آن وصی و خلیفه سید انام و برگزیده ملک

بر اختلافی که در آن عصر در میان
سنیان و مخالفان در این باب بوده و
بعضی می گفته اند که آن جناب را در
خانه خود مدفون ساخته اند و بعضی
در مسجد کوفه و بعضی در قصر
الاماره کوفه و بعضی در رحبه کوفه و
بعضی از جهال شیعه و سنی
می گفته اند که در بغداد کهنه مدفون
گردیده، پس سید جلیل مزبور کتاب
مذکور را برای رفع این اختلاف تألیف
نموده و اخبار متواتره از طرق خاصه و
عامه و شواهد عقلیه و نقلیه بی شمار که
دلالت دارند بر آن که آن وصی و
خلیفه سید انام و برگزیده ملک علّام،
در نجف اشرف در همین موضع مقدّس
که مزار کافه انام و مطاف خاص و عام
است مدفون گردیده.

چون کتاب مزبور مشتمل بود بر فواید جلیله و زیارات شریفه و ادعیه معتبره و معجزات غریبه که در اکثر کتب متداوله مذکور نیست، بعضی از دوستان ایمانی و برادران روحانی از فقیر استدعا نمودند که آن را به لغت فارسی ترجمه نمایم تا نفعش عام و فوایدش تمام باشد.

عَلام، در نجف اشرف در همین موضع مقدّس که مزار کافه انام و مطاف خاص و عام است مدفون گردیده، در آن کتاب ایراد نموده و چون کتاب مزبور مشتمل بود بر فواید جلیله و زیارات شریفه و ادعیه معتبره و معجزات غریبه که در اکثر کتب متداوله مذکور نیست، بعضی از دوستان ایمانی و برادران روحانی از فقیر استدعا نمودند که آن را به لغت فارسی ترجمه نمایم تا نفعش عام و فوایدش تمام باشد. لهذا از جهت رعایت حقوق ایمانی، اجابت ایشان را لازم دانسته به عبارات قریبه به افهام ترجمه نمودم. و من الله الاستعانة فی جمیع الأمور.